

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komunikācija par pamattiesībām un tiesiskumu”**(pašiniciatīvas atzinums)**

(2023/C 100/04)

Ziņotājs: **Cristian PÎRVULESCU**Līdzziņotājs: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Pilnsapulces lēmums	20.1.2022.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	23.11.2022.
Pieņemts plenārsesijā	14.12.2022.
Plenārsesija Nr.	574
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	199/3/4

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Kā noteikts LES 2. pantā, Eiropas Savienības pamatā ir kopīgas vērtības: cilvēka cieņa, brīvība, demokrātija, vienlīdzība, tiesiskums, cilvēktiesības, plurālisms, nediskriminācija, iecietība, taisnīgums, solidaritāte un vīriešu un sieviešu līdztiesība. Tiesiskums un cilvēktiesības ir Eiropas identitātes daļa.

1.2. Turklāt Eiropas Savienības Pamattiesību hartā, kas ir juridiski saistošs pamatdokuments, noteikts, ka “Savienība balstās uz nedalāmām, universālām vērtībām – cilvēka cieņu, brīvību, vienlīdzību un solidaritāti un ka tās pamatā ir demokrātijas un tiesiskuma principi”⁽¹⁾. Stingrāka Hartas piemērošana ir gan pienākums, gan lietderīgs veids, kā aizsargāt cilvēkus un likt viņiem apzināties tiesiskuma un pamattiesību aizsardzības nozīmi. Lai gan Komiteja atbalsta visus centienus šajās jomās, tā uzsver, ka visām ES iestādēm sabiedrība ir jāinformē aktīvi un tieši. Tiesiskumam un pamattiesībām ir ārkārtīgi svarīga nozīme, un tiem jāklūst par kontinenta kopīgās pilsoniskās un demokrātiskās kultūras daļu.

1.3. Eiropas Padomes Venēcijas komisija skaidri apraksta galvenos principus, uz kuriem attiecas tiesiskums: likumība, juridiskā noteiktība, pilnvaru ļaunprātīgas izmantošanas novēršana, vienlīdzība likuma priekšā un nediskriminācija, kā arī tiesu iestāžu pieejamība⁽²⁾. Šie ir skaidri kritēriji, pēc kuriem var novērtēt jebkuras valsts rīcības atbilstību tiesiskuma principiem, un tos ir apstiprinājusi Tiesa⁽³⁾.

1.4. EESK aicina visas ES iestādes izrādīt absolūtu neiecietību pret tiesiskuma pārkāpumiem dalībvalstīs. Eiropas Savienībai ir juridisks pienākums atbalstīt tiesiskumu un pamattiesību aizsardzību neatkarīgi no dažādu politisko dalībnieku nodomiem, kas var būt pretrunā šim mērķim.

⁽¹⁾ Eiropas Savienības Pamattiesību harta (OV C 326, 26.10.2012., 391. lpp.), preambula

⁽²⁾ Eiropas Padomes Venēcijas komisija, Tiesiskuma kontrolosaraksts, pieņemts tās 106. plenārsesijā 2016. gadā.

⁽³⁾ 2022. gada 16. februāra spriedums lietā C-157/21 Polija/Parlaments un Padome, EU:C:2022:98, EST nolēmums, 325. punkts.

1.5. EESK norāda uz Tiesas nolēmumu, saskaņā ar kuru budžets ir viens no instrumentiem, kas ļauj faktiski īstenot visu dalībvalstu pienākumu ievērot ES pamatvērtības, tostarp tiesiskumu un cilvēktiesību ievērošanu⁽⁴⁾.

1.6. Eiropas Komisijas gada ziņojums par tiesiskumu ir vērtīgs instruments, kas var novērst demokrātijas, tiesiskuma un pamattiesību aizsardzības lejupslīdi. Tomēr, lai sasniegtu izvirzītos mērķus, tas ir jāreformē. Tas būtu jāpielāgo tā, lai iekļautu visas LES 2. pantā noteiktās vērtības, juridiskas un/vai finansiālas darbības, ja konkrētām valstīm adresētie ieteikumi nav pilnībā ņemti vērā, un piekto pīlāru, kas paredzēts, lai uzraudzītu valstu norises saistībā ar pilsonisko telpu⁽⁵⁾.

1.7. EESK jau ir uzsvērusi, ka pilsoniskajai sabiedrībai ir ļoti svarīga nozīme demokrātijas saglabāšanā Eiropā un ka tikai spēcīga un daudzveidīga pilsoniskā sabiedrība var aizstāvēt demokrātiju un brīvību un aizsargāt Eiropu pret autoritārismu⁽⁶⁾. Turklāt bez demokrātijas un pamattiesībām nav tiesiskuma, un otrādi; šie trīs jēdzieni ir savstarpēji cieši saistīti⁽⁷⁾. Tādēļ EESK aicina visas iesaistītās puses izbeigt diskusijas par tā dēvēto neliberālo demokrātiju, pat ja mērķis ir kritizēt šo jēdzienu. Bez liberāliem principiem nav demokrātijas.

1.8. Cenšoties panākt, lai tiesiskums patiešām kļūtu reāls, būtu jāiesaista vairāk ieinteresēto personu: sociālie partneri, profesionālās organizācijas, piemēram, advokātu un juristu apvienības, un iedzīvotāju organizācijas, kas strādā ar neaizsargātām personām un kopienām, kurām ir lielāks kaitējuma, nelabvēlīgu apstākļu un diskriminācijas risks.

1.9. Tiesiskumu un cilvēktiesības daži var uztvert kā pārmērīgi abstraktus, tālus, tukšvārdīgus un juridiskus jēdzienus. Lai efektīvi informētu par tiesiskumu, galvenā uzmanība jāpievērš kopējām vērtībām un savstarpēji saistītiem godīguma un taisnīguma jēdzieniem. Palīdzēt var arī, izstāstot cilvēka stāstu un parādot cilvēka seju un personu, kas sniedz pierādījumus, kā arī izmantojot statistiku.

1.10. EESK aicina dalībvalstis tiesiskumu un pamattiesības iekļaut skolu un augstākās izglītības mācību programmās. Pilsoniskajai izglītībai jābūt obligātai, tā jāsāk pēc iespējas agrāk un jāmača daudzus gadus. Turklāt pilsoniskās izglītības skolotāju pienācīgai apmācībai jānodrošina ES un valstu resursi.

1.11. Cilvēktiesību sistēmas pamatā ir pārskatatbildības princips, tāpēc ir jāveic pasākumi, lai noteiktu, kurš atbild par kuru rezultātu un kādas politikas izmaiņas ir vēlamas. Ir svarīgi arī apzināt jautājumus, kas interesē plašu sabiedrību, piemēram, piekļuve enerģijai, transportam, reģionālajai līdztiesībai, darbam, mājokļiem, veselības aprūpei un dažādiem citiem sabiedriskajiem pakalpojumiem vietējā, reģionālā un valsts līmenī.

1.12. Spēcīga labklājības valsts – neatkarīgi no tās dažādajiem Eiropā iespējamajiem veidiem – stiprina cilvēktiesību aizsardzību un tiesiskumu. Šī savstarpējā saistība ir atzīta Eiropas sociālo tiesību pīlārā, kas ir svarīgs politikas instruments iekļaujošākas Savienības izveidei.

1.13. Demokrātiskas cilvēktiesību aizstāvības centrā jābūt tautas kustībām un cilvēkiem, kuri saskārušies ar nabadzību. Nav labāka veida, kā aizstāvēt cilvēktiesības, it īpaši sociālās tiesības, kā panākt, ka publiskajā telpā un politikas debatēs tiek uzklauts to cilvēku viedoklis, kurus nevienlīdzība, nabadzība un sociālā atstumtība skar visvairāk.

⁽⁴⁾ 2022. gada 16. februāra spriedums lietā C-157/21 Polija/Parlaments un Padome, 130.–131. punkts; spriedums lietā C-156/21 Ungārija/Parlaments un Padome, EU:C:2022:97, EST nolēmums, 116.–117. punkts.

⁽⁵⁾ *Pech, Laurent and Bard, Petra, Rule of Law Report and the EU Monitoring and Enforcement of Article 2 TEU Values*, Eiropas Parlamenta Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komitejas un Konstitucionālo jautājumu komitejas ziņojums Eiropas Parlamentam, 2022. gada februāris, 12.–13. lpp.

⁽⁶⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Spēcīga un daudzveidīga pilsoniskā sabiedrība – noturīgas demokrātijas veidotāja" (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 228, 5.7.2019., 24. lpp.).

⁽⁷⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums "Eiropas kontroles mehānisms tiesiskuma un pamattiesību jomā" (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 34, 2.2.2017., 8. lpp.).

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. EESK atgādina savu nostāju, kas pausta atzinumā SOC/598 (2018): “Tiesiskuma ievērošana ir savstarpēji un nesaraucami saistīta ar plurālistiskas demokrātijas aizsardzības un pamattiesību ievērošanas garantijām. Tiesiskums nodrošina, ka valdības ievēro pamattiesību standartus, un plurālistiska demokrācija nodrošina to, ka valstu valdības īsteno politiku, kas sekmē visu valsts iedzīvotāju labklājību. Tiesiskuma ievērošana pati par sevi negarantē, ka likumā tiek ievērotas pamattiesības un ka tiesību akti ir izstrādāti saskaņā ar iekļaujošu un leģitīmu procesu, kura pamatā ir pārdomātas, plurālistiskas un līdzsvarotas publiskās debates un sabiedrības līdzdalība. Lai izvairītos no tā, ka likums ir tikai tukša čaula, līdztekus tiesiskumam ir jānodrošina pamattiesību un plurālistiskas demokrātijas standartu ievērošana.”⁽⁸⁾

2.2. Kā norādīts Komisijas 2021. un 2022. gada ziņojumos par tiesiskumu, lai saglabātu pilsoņu uzticību valsts iestādēm un tiesiskumam, cita starpā ir vajadzīga neatkarīga tiesu sistēma un rezultatīva izskatīšana tiesā, lai nodrošinātu atbilstību ES tiesību aktiem; stingra sabiedrības apņemšanās apkarot korupciju un nodrošināt demokrātisku pārskatatbildību; mediju plurālisms un mediju brīvība, tostarp mediju īpašumtiesību pārredzamība; pārredzami konstitucionāli un institucionāli mehānismi, lai nodrošinātu pārbaudes un līdzsvaru, aktīvi piedaloties pilsoniskajai sabiedrībai; un starptautiskās sadarbības stiprināšana ilgtspējīgas attīstības, cilvēktiesību, demokrātijas un tiesiskuma jomā⁽⁹⁾. Komisija 2022. gada ziņojumā arī uzsver ievērojamos draudus ES vērtībām un uz noteikumiem balstītai kārtībai, ko rada Krievijas agresija pret Ukrainu, agresija, kas rupji pārkāpj starptautiskās tiesības un ANO Hartas principus un apdraud demokrātiju, kā arī līdztekus Eiropas un pasaules drošībai un stabilitātei apdraud tiesiskumu⁽¹⁰⁾.

2.3. Nevienu demokrātisku un reprezentatīvu normu nevar izmantot, lai leģitimētu tiesiskuma un pamattiesību pārkāpumus. ES iestādēm un jo īpaši Eiropas Komisijai ir jāizmanto visi instrumenti, kuri ir to rīcībā, lai atjaunotu ES principu integritāti.

2.4. Uzraugot situāciju uz vietas, ārkārtīgi svarīga nozīme ir pilsoniskās sabiedrības organizācijām un cilvēktiesību aizstāvjiem, īpaši tad, ja pasliktinās tiesiskums un notiek uzbrukumi cilvēktiesībām⁽¹¹⁾. Autoritārās valdības rada draudus pilsoniskās sabiedrības organizācijām, ne tikai samazinot un pārvietojot to darbībai pieejamās telpas, bet arī ar personiskiem draudiem un vajāšanu, finanšu ierobežojumiem vai nepietiekamu aizsardzību pret fiziskiem vai verbāliem uzbrukumiem⁽¹²⁾.

2.5. Kā iepriekš minēts, pilsoniskās sabiedrības organizāciju un cilvēktiesību aizstāvju kopējā spēja strādāt Pamattiesību hartas satvarā būtu ievērojami jāstiprina, izmantojot pasākumu kopumu, kas ietver apmācības un zināšanu nodošanu, organizatorisku un finansiālu atbalstu un aizsardzību pret uzbrukumiem un nelabvēlīgām kampaņām⁽¹³⁾. Tādēļ EESK mudina Komisiju ierosināt visaptverošu Eiropas pilsoniskās sabiedrības stratēģiju, lai virzītu sadarbību, spēju veidošanas centienus un efektīvu informēšanu par tiesiskumu un pamattiesībām.

2.6. EESK uzskata, ka pilsoniskās sabiedrības organizāciju un cilvēktiesību aizstāvju darbs būtiski palīdz neaizsargātām grupām risināt nopietnas problēmas, kas saistītas ar viņu drošību, labklājību un cieņu. Jebkurš kādu dienu var nonākt neaizsargātības situācijā. Daudzos gadījumos neaizsargātības cēloņi vienlaikus ir vairāki, un tas izraisa strukturālu marginalizāciju un diskrimināciju.

⁽⁸⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Savienības budžeta aizsardzību vispārēju trūkumu gadījumā saistībā ar tiesiskumu dalībvalstīs” (COM(2018) 324 final – 2018/0136 (COD)) (OV C 62, 15.2.2019., 173. lpp.).

⁽⁹⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “2021. gada ziņojums par tiesiskumu Tiesiskuma situācija Eiropas Savienībā”, COM(2021) 700 final.

⁽¹⁰⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “2022. gada ziņojums par tiesiskumu Tiesiskuma situācija Eiropas Savienībā”, COM(2022) 500 final.

⁽¹¹⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropas Padomei un Padomei “Tiesiskuma turpmāka stiprināšana Savienībā. Pašreizējā situācija un iespējamie turpmākie pasākumi”” (COM(2019) 163 final) (OV C 282, 20.8.2019., 39. lpp.).

⁽¹²⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Populisms un pamattiesības – piepilsētas un lauku apvidi” (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 97, 24.3.2020., 53. lpp.), 1.6. punkts.

⁽¹³⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Stratēģija, lai stiprinātu Pamattiesību hartas piemērošanu ES”” (COM(2020) 711 final) (OV C 341, 24.8.2021., 50. lpp.).

2.7. Tiesiskums un pamattiesību aizsardzība būtu jānodrošina attiecībā uz demokrātiju, it īpaši veicinot brīvas un godīgas vēlēšanas un spēcīgu demokrātisku līdzdalību⁽¹⁴⁾. Tie, kas spēj pārkāpt tiesiskuma principus, darbojas arī pret politisko opozīciju un neatkarīgiem medijiem. ES Demokrātijas rīcības plāns (EDAP) ir svarīgs solis šajā virzienā.

2.8. Komunikācijā par tiesiskumu un pamattiesībām nozīmīga loma ir sociālajiem partneriem. Politiskā un tiesiskā klimata pasliktināšanās valstī ietekmē visas darbvietas. Uzņēmumi, MVU un sociālie uzņēmumi nevar efektīvi darboties, ja nav tiesiskuma un pamattiesību aizsardzības sistēmu. Sociālajiem partneriem būtu jāapņemas rīkoties, lai uzlabotu to integritāti un efektivitāti. Darba ņēmējiem ir jābūt iespējai brīvi veidot arodbiedrību pēc savas izvēles un tai pievienoties, un arodbiedrībām ir jābūt iespējai brīvi darboties⁽¹⁵⁾. Darba ņēmējiem un darba devējiem ir tiesības iesaistīties sarunās un slēgt koplīgumus, kā arī interešu konflikta gadījumā kolektīvi rīkoties, tostarp streikot, lai aizstāvētu savas intereses⁽¹⁶⁾.

2.9. Pamattiesību aģentūrai ir plašas iespējas iegūt attiecīgu informāciju. Tā jau ir izveidojusi plašu zināšanu bāzi, ko var lietot visas ieinteresētās personas. Tai ir solīda pieredze, ko tā var izmantot, lai uzlabotu komunikācijas dimensiju. Lai Aģentūra varētu iesaistīties publiskajā komunikācijā visās ES dalībvalstīs, tai jāpiešķir vairāk līdzekļu. Ciešāk ir jāsadarbojas ar specializētām iestādēm, piemēram, Eiropas Padomi un EDSO Demokrātisko iestāžu un cilvēktiesību biroju (ODHIR).

2.10. ES ir arī globāla dalībniece, kuras pienākums ievērot tiesiskumu un pamattiesības ir tās starptautiskās identitātes un lomas pamats. Visām ārpolitikas jomām, programmām, instrumentiem un darbībām būtu jāatspoguļo to centrālā loma Eiropas Savienībā un to nozīme demokrātiskā un mierīgā pasaulē.

3. Īpašas piezīmes

3.1. Pozitīvs vēstījums un strukturēšana

3.1.1. Visos līmeņos būtu jāstiprina pilsoniskā izglītošana par demokrātijas principiem, pamattiesībām un tiesiskumu. Komisijai būtu arī jāturpina veicināt sabiedrības informētību ar vērienīgu komunikācijas programmu⁽¹⁷⁾.

3.1.2. Ar ES dibināšanas mītu viens vairs nepietiek, lai uzrunātu Eiropas iedzīvotājus. Eiropas Savienībai ir jāpiedāvā naratīvs par vēlamo nākotni un jāatjauno galvenie principi, kam ir bijusi liela nozīme Eiropas projektā⁽¹⁸⁾, tostarp tiesiskums un cilvēktiesības. Tas ir jo īpaši svarīgi saistībā ar Krievijas militāro agresiju pret Ukrainu.

3.1.3. Cilvēktiesību sistēmas pamatā ir pārskatatbildības princips, tāpēc ir jāveic pasākumi, lai noteiktu, kurš atbild par kuru rezultātu un kurām vēlamajām politikas pārmaiņām. Ir svarīgi arī apzināt jautājumus, kas interesē plašu sabiedrību, piemēram, piekļuve transportam, enerģijai, darbam, mājokļiem, veselības aprūpei un dažādiem citiem sabiedriskajiem pakalpojumiem vietējā, reģionālā un valsts līmenī. Cilvēktiesību standartiem neatbilstīgu situāciju kritika nav pietiekama, ir jādara vairāk – jāapraksta, kādu nākotni var palīdzēt izveidot tiesiskums un cilvēktiesības, tādējādi radot cilvēku prātos pozitīvu priekšstatu⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁴⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas Demokrātijas rīcības plāns"" (COM(2020) 790 final) (OV C 341, 24.8.2021., 56. lpp.).

⁽¹⁵⁾ Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālām un kultūras tiesībām, 8. panta 1. punkts.

⁽¹⁶⁾ ES Pamattiesību hartas 28. pants.

⁽¹⁷⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas Demokrātijas rīcības plāns"" (COM(2020) 790 final) (OV C 341, 24.8.2021., 56. lpp.).

⁽¹⁸⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Populisms un pamattiesības – piepilsētas un lauku apvidi" (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 97, 24.3.2020., 53. lpp.).

⁽¹⁹⁾ FRA, *10 keys to effectively communicating human rights*, 2018; Eiropas valstu cilvēktiesību iestāžu tīkls, *Tips for Effective Messaging about Economic & Social Rights*, 2019.

3.1.4. Bez demokrātijas un pamattiesībām nav tiesiskuma, un otrādi; šie trīs jēdzieni ir savstarpēji cieši saistīti⁽²⁰⁾. Tādēļ EESK aicina visas ieinteresētās puses izbeigt runas par tā dēvēto neliberālo demokrātiju, pat ja tās to dara, lai kritizētu šo jēdzienu. Bez liberāliem principiem nav demokrātijas. Neliberāla demokrātija nav ne alternatīva, ne arī vājināta demokrātijas forma. Neliberāla demokrātija nav demokrātija.

3.2. Nepieciešamā politika un attiecīgās politikas jomas

3.2.1. Kā EESK norādījusi iepriekš, pastāv cieša saikne starp iedzīvotāju iedomāto vai faktisko ekonomikas labklājības radīto priekšrocību trūkumu, no vienas puses, un negatīvo attieksmi pret valsts iestādēm un pamatprincipiem, no otras puses⁽²¹⁾.

3.2.2. Lai cilvēktiesībām un tiesiskumam nodrošinātu stingru pamatu, ir jāapzina tie politikas pasākumi, kas var uzlabot cilvēku ikdienas dzīvi.

3.2.3. Spēcīga labklājības valsts – neatkarīgi no tās dažādajiem Eiropā iespējamajiem veidiem – stiprina cilvēktiesību aizsardzību un tiesiskumu. Šī savstarpējā saistība ir atzīta Eiropas sociālo tiesību pilārā, kas ir svarīgs politikas instruments iekļaujošākas Savienības izveidei⁽²²⁾. Darba ņēmējiem jābūt tiesībām uz taisnīgu atalgojumu, kas nodrošina pienācīgu dzīves līmeni (pilāra 6. princips), un visiem, kam nav pietiekamu resursu, jābūt tiesībām uz pienācīgu minimālo ienākumu, lai viņi varētu dzīvot ar cieņu visos dzīves posmos, kā arī faktiskai piekļuvei precēm un pakalpojumiem (14. princips)⁽²³⁾.

3.2.4. Covid-19 pandēmija ir atgādinājums par to, kāda nozīme ir universālai, pieejamai un taisnīgai valsts veselības aprūpes sistēmai. EESK atkārtoti uzsver nostāju, kas pausta atzinumā SOC/691 (2022): “ES un tās dalībvalstīm būtu jāpievēršas padziļinātām sabiedriskām pārdomām par krīzes pirmsākumiem un iemesliem, kuru dēļ pandēmijas rezultātā lielākā daļa Eiropas veselības sistēmu nonāca uz sabrukuma sliekšņa. Gadiem ilgās taupības politikas rezultātā ir izveidojusies vispārēja tendence neveikt ieguldījumus veselības nozarē un citos svarīgos sociālajos pakalpojumos (palīdzība apgādājamām un neaizsargātām personām, aprūpes iestādes utt.), radot bumbu ar laika degli, kura uzsprāga, saskaroties ar nopietnām problēmām veselības jomā.”⁽²⁴⁾

3.2.5. Pandēmija nav vienīgā krīze, kas ietekmē pamattiesības. Karš Ukrainā apdraud miljoniem cilvēku Ukrainā un visā pasaulē. Klimata pārmaiņas un ar tām saistītās problēmas un katastrofas, piemēram, mežu ugunsgrēki, tieši ietekmē cilvēkus visā kontinentā. Daudziem eiropiešiem grūtības sagādā enerģijas cenu pieaugums. Attiecīgi būtu jāatjaunina un jāpielāgo Eiropas rīcības instrumenti.

3.2.6. Politika, it īpaši ekonomisko reformu politika, būtu jāveido, izmantojot sistemātiskus *ex ante* un *ex post* novērtējumus par ietekmi uz cilvēktiesībām⁽²⁵⁾, lai veicinātu informētas un iekļaujošas Eiropas un valstu debates par politisko izvēļu arbitražu un pielāgošanu⁽²⁶⁾.

⁽²⁰⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “Eiropas kontroles mehānisms tiesiskuma un pamattiesību jomā” (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 34, 2.2.2017., 8. lpp.).

⁽²¹⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Populisms un pamattiesības – piepilsētas un lauku apvidi” (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 97, 24.3.2020., 53. lpp.).

⁽²²⁾ Eiropas Komisija, Eiropas sociālo tiesību pilāra 20 principi.

⁽²³⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas pamatdirektīva par ienākumu minimumu” (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 190, 5.6.2019., 1. lpp.).

⁽²⁴⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Covid-19 ietekme uz pamattiesībām un tiesiskumu Eiropas Savienībā un demokrātijas nākotne” (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 275, 18.7.2022., 11. lpp.).

⁽²⁵⁾ ANO neatkarīgais eksperts par valstu ārējā parādā un citu attiecīgu starptautisku finanšu saistību ietekmi uz visu cilvēktiesību, īpaši ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību, pilnīgu izmantošanu, *Guiding Principles for human rights impact assessments for economic reform policies*, ANO dok. A/HRC/40/57, 2018. gada 19. decembris.

⁽²⁶⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Populisms un pamattiesības – piepilsētas un lauku apvidi” (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 97, 24.3.2020., 53. lpp.).

3.2.7. Vairāk būtu jākoncentrējas uz Pamattiesību hartas III nodaļu (Līdztiesība) un IV nodaļu (Solidaritāte), kas ir ES demokrātisko un uz vērtībām balstīto pilnvaru pamatelementi ⁽²⁷⁾. Visas Hartā atzītās cilvēktiesības ir nedalāmas, savstarpēji cieši saistītas un vienlīdz svarīgas. Kā Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādījusi kādā vēsturiskā spriedumā, sociāli ekonomiskās tiesības un pilsoniskās un politiskās tiesības nav stingri nošķiramas ⁽²⁸⁾.

3.2.8. ES iestādēm un dalībvalstīm būtu jāturpina sadarbība, lai nodrošinātu, ka visi pilsoņi un iedzīvotāji izmanto visas tiesības, kas atzītas Eiropas Cilvēktiesību konvencijā, Eiropas Sociālajā hartā (tās dažādajos veidos) un attiecīgajās ANO cilvēktiesību konvencijās. EESK aicina Komisiju un dalībvalstis, izstrādājot, interpretējot un īstenojot ES tiesību aktus, pienācīgi ņemt vērā Eiropas sociālo tiesību pilāru un Eiropas Sociālo hartu.

3.2.9. EESK aicina visas dalībvalstis parakstīt un ratificēt [pārskatīto] 1996. gada Eiropas Sociālo hartu un pieņemt Eiropas Sociālo tiesību komitejas kolektīvo sūdzību mehānismu.

3.2.10. EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu atļaut piemērot ekonomiskus korektīvus pasākumus dalībvalstīm, kuras nopietni un pastāvīgi pārkāpj LES 2. pantā uzskaitītās vērtības ⁽²⁹⁾. “Komisijai ir jāpiešķir atbilstoši cilvēkresursi un finanšu resursi un konsekventi jānovēro iespējamie pārkāpumi. Šajā darbā Komisijai ir jāpiemēro stingri objektīvi kritēriji un vienādā veidā jāpārbauda pārkāpumi visās dalībvalstīs ⁽³⁰⁾”.

3.3. Demokrātisks cilvēktiesību pamatojums un gūtās pieredzes nozīme

3.3.1. Plašā aptaujā, ko veica Pamattiesību aģentūra, gandrīz deviņi no desmit ES iedzīvotājiem atbildēja, ka cilvēktiesībām ir liela nozīme taisnīgākas sabiedrības veidošanā ⁽³¹⁾. Eiropieši uzskata, ka cilvēktiesībām var būt nozīmīga loma viņu dzīvē.

3.3.2. Lai visā Eiropā faktiski īstenotu cilvēktiesības, ir vajadzīga tāda rīcība, kas demonstrētu, kā cilvēktiesības – piemēram, tādas sociālās tiesības kā darba tiesības, sociālais nodrošinājums, mājokļi, izglītība un veselības aprūpe – var radīt pārmaiņas ikviena cilvēka ikdienas dzīvē, vietā, kas viņam ir vissvarīgākā, un viņa vietējā kopienā ⁽³²⁾.

3.3.3. Demokrātiskas cilvēktiesību aizstāvības centrā jābūt tautas kustībām un cilvēkiem, kuri saskārušies ar nabadzību. Nav labāka veida, kā aizstāvēt cilvēktiesības, it īpaši sociālās tiesības, kā panākt, ka publiskajā telpā un politikas debatēs tiek uzklauts to cilvēku viedoklis, kurus nevienlīdzība, nabadzība un sociālā atstumtība skar visvairāk. Palīdzēt var arī, izstāstot cilvēka stāstu un parādot cilvēka seju un personu, kas sniedz pierādījumus, kā arī izmantojot statistiku. Lai sociālās tiesības tiktu uztvertas nopietni, ir vajadzīga ne tikai atšķirīga politika, bet arī iekļaujošāki procesi ⁽³³⁾.

3.3.4. Eiropas sabiedrība nevar atļauties krāpniecisku bināru izvēli – “tiesības vai demokrātija”. Lai cilvēktiesības tiktu ievērotas, tās ir jāpopularizē, veidojot un saglabājot virzienu uz tiesību nostiprināšanu vietējā, valsts un pasaules līmenī.

⁽²⁷⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Stratēģija, lai stiprinātu Pamattiesību hartas piemērošanu ES” (COM(2020) 711 final) (OV C 341, 24.8.2021., 50. lpp.).

⁽²⁸⁾ Airey/Irija, spriedums pēc būtības, papild. Nr. 6289/73 (1979), ECT 1979. gada 9. oktobra spriedums, 26. punkts.

⁽²⁹⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Covid-19 ietekme uz pamattiesībām un tiesiskumu Eiropas Savienībā un demokrātijas nākotne” (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 275, 18.7.2022., 11. lpp.).

⁽³⁰⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Tiesiskums un Atveseļošanas fonds” (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 194, 12.5.2022., 27. lpp.).

⁽³¹⁾ FRA, *Many Europeans believe human rights can build a fairer society but challenges remain*, paziņojums presei, 2020. gada 24. jūnijs.

⁽³²⁾ Casla, Koldo and Barker, Lyle, *Human Rights Local*, Human Rights Centre blog – University of Essex, 2022. gada 17. janvāris.

⁽³³⁾ Casla, Koldo, “Nothing about us without us, is really for us”, *Global Policy*, 2019. gada 14. oktobris.

3.3.5. Šis process ir jāvada pilsoniskās sabiedrības grupām, un publiskā sektora struktūrām gan Eiropas Savienības, gan dalībvalstu līmenī ir jāatvieglo demokrātijas ieviešana cilvēktiesību jomā, rīkojoties pārredzami un ņemot vērā atbildību pret pilsonisko sabiedrību. Būtu jāstiprina valstu cilvēktiesību iestādes, kurām savukārt būtu jāinformē iedzīvotāji par viņiem pieejamajiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem.

Briselē, 2022. gada 14. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja*
Christa SCHWENG
